

CERTIFICATUL DE MOȘTENITOR ȘI POSIBILITATEA ÎNSCRIERII CA SUCCESORI A PERSOANELOR DECEDATE LA MOMENTUL ELIBERĂRII ACESTUIA

Notar public Zăvoi Aurelian Paul

L'étude analyse le certificat qui atteste la qualité héréditaire, en discutant quelques aspects de pratique notariale dans ce domaine. On a souligné le caractère non-contentieux de la procédure notariale successorale, en définissant la procédure contentieuse et la procédure non-contentieuse comme aussi le caractère facultatif de cette dernière pour les héritiers.

1. Preliminarii. Deși nesolicitat în mod expres de prevederile Legii nr. 10/2001 ca mijloc de probă al dreptului urmașilor proprietarilor de a cere despăgubiri sau restituirea în natură a imobilelor preluate abuziv de către stat în perioada comunistă (6 martie 1945 - 22 decembrie 1989), certificatul de calitate de moștenitor este, în practica organelor administrației centrale și locale, cerut în mod obligatoriu tuturor solicitanților, constituind în opinia acestora mijlocul de probă cel mai indicat pentru dovedirea dreptului urmașilor de a solicita retrocedarea în natură sau despăgubirile. În cazurile în care cei ce au calitatea de moștenitori sunt în viață sau cel puțin unul dintre ei este în viață, eliberarea certificatului de calitate de moștenitor, de către notar, în temeiul art. 84 din Legea 36/1995 nu ar ridica nici un fel de probleme ce ar necesita dezbateri pe această temă. Așa cum arată art. 77 din Legea nr. 36/1995, calitatea de moștenitor și numărul acestora se stabilesc prin acte de stare civilă și cu martori, iar bunurile ce compun masa succesorală se dovedesc prin înscrisuri sau orice alte mijloace de probă admise de lege.

Nu vom mai reveni asupra problemelor competent tratate în art. "Dovada calității de moștenitor", art. ce a apărut în revista DREPTUL nr. 4/2002, pag. 101-106 sub semnătura distinșilor notari Dr. Octavian Rădulescu, Paula Rosenberg și Amalia Rădulescu, astfel încât prezentul articol nu va trata decât situațiile în care toți sau o parte din cei ce aveau vocație succesorală și calitate de moștenitori la data deschiderii succesiunii lui *de cuius*, sunt în prezent decedați. Întrucât art. 4 din Legea nr. 10/2001 prevede că cererea pentru obținerea de despăgubiri sau de retrocedare a bunurilor al căror regim juridic este arătat în această lege (preluate abuziv de către statul comunist în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989) echivalează cu acceptarea în termen a moștenirii și deci cu repunerea de drept în termenul legal de acceptare a moștenirii (prevăz de art. 700 Cod civil) se pune problema cine va fi persoana sau persoanele ce vor fi nominalizate în Certificatul de calitate de moștenitor ca având calitatea de moștenitor în condițiile arătate în paragraful precedent. Astfel, în cazul în care moștenitorii sunt decedați la data solicitării certificatului de calitate de moștenitor, considerăm că nu este o greșală a fi nominalizati aceștia ca având calitatea de moștenitori ai lui *de cuius* deoarece nu există nici un temei legal care interzice înscrierea unui defunct ca având calitatea de moștenitor dacă acesta a supraviețuit lui *de cuius*, iar ceilalți moștenitori declară că acesta a acceptat în mod tacit succesiunea, preluând bunuri din masa succesorală.

În cazul în care toți cei ce aveau vocație succesorală la *de cuius* sunt decedați, iar toți urmașii acestora (cei ce au vocație succesorală la moștenitorii lui *de cuius*) declară că autorii lor au acceptat în mod tacit succesiunea lui *de cuius*, considerăm că nu este greșit a se înscrie ca având calitatea de moștenitori persoanele postdecadate lui *de cuius* din aceleași motive arătate mai sus, motive ce sunt, de altfel, prevăzute și în Codul civil, astfel: art. 654

Cod civil: "Pentru a succede trebuie neapărat ca persoana ce succede să existe în momentul deschiderii succesiunii. Copilul conceput este considerat că există. Copilul născut mort este considerat că nu există"; art. 692 Cod civil: "Când acela căruia i se cuvine o succesiune a murit fără să se fi lepădat de dânsa, sau fără să o fi acceptat expres sau tacit, erorii săi pot de-a dreptul să accepte sau să se lepede de dânsa; art. 700 Cod civil: "Dreptul de a accepta succesiunea se prescrie printr-un termen de 6 luni socotit de la deschiderea succesiunii. În cazul când moștenitorul a fost împiedicat de a se folosi de dreptul său, din motive de forță majoră, instanța judecătorească, la cererea moștenitorului, poate prelungi termenul cu cel mult 6 luni de la data când a luat sfârșit împiedicarea.

În lumina Art. 4 alin. 3 din Legea nr. 10/2001, precum și a Art. 654, 692 și 700 C. civ., rezută deci că depunerea notificărilor de către acei moștenitori ce sunt în viață în termenul prevăzut de Art. 700 C. civ. Echivalează cu acceptarea expresă, pură și simplă a succesiunii lui *de cujus*. În cazul în care succesibilii direcți ai lui *de cujus* sunt decedați, toți sau numai o parte dintre ei, dreptul de a accepta sau repudia moștenirea trece asupra erozilor acestora, conf. prevederilor Art. 692 C. civ. Astfel, în cazul în care moștenitorii succesibililor lui *de cujus* au depus notificarea prevăzută în Legea nr. 10/2001 în termenul de acceptare a succesiunii, aceștia au acceptat în mod valabil succesiunea și pentru autorii lor, decedați la data intrării în vigoare a Legii nr. 10/2001. Având în vedere cele arătate mai sus, rezultă, deci, că se poate elibera un certificat de calitate de moștenitor în care să figureze ca moștenitori ai lui *de cujus* persoane decedate la data solicitării certificatului de calitate, dar care întrunesc cumulativ prevederile art. 4 alin. 3 din Legea 10 și art. 652, 692, 700 C. civ. și, bineînțeles, celelalte prevederi ale Codului civil și a celorlalte legi care reglementează vocația succesorală și dreptul la moștenire.

În cazul în care notificările au fost depuse după expirarea termenului prevăzut de Art. 700 C. civ., succesorii sau erorii acestora se pot prevala în fața instanței de prevederile aliniatului final din Art. 700 C. civ., care spune că: "În cazul când moștenitorul a fost împiedicat de a se folosi de dreptul său, din motive de forță majoră, instanța judecătorească, la cererea moștenitorului, poate prelungi termenul cu cel mult 6 luni de la data când a luat sfârșit împiedicarea".

Atunci când motivele de forță majoră nu există, considerăm că nu este încorect, în condițiile în care certificatul de moștenitor este un act pur declarativ, să se folosească drept temei al eliberării certificatului de moștenitor declarația succesibililor lui *de cujus* sau a erozilor acestora, cum că succesiunea ar fi fost acceptată în mod tacit. Referitor la declarațiile de acceptare tacită a succesiunii, în marea majoritate a lor se declară că s-au făcut prin preluarea din patrimoniul lui *de cujus* a bunurilor casnice, precum și a bunurilor mobile în general. Întrucât masa succesorală este constituită dintr-o universalitate, adică din totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale aparținând lui *de cujus*, drepturi și obligații privite ca o sumă de valori active și pasive strâns legate între ele, rezultă, deci, că masa succesorală este constituită din patrimoniul lui *de cujus*. Aruncând o privire asupra teoriilor dezvoltate de doctrină de-a lungul vremii referitoare la patrimoniu (teoria patrimoniului-personalitate, teoria patrimoniului-scop sau de afecțaiune și teoria mixtă sau eclectică), se constată ca idei comune ale acestora următoarele: patrimoniul are următoarele caractere juridice: unicitate (o persoană fizică sau juridică poate avea și are un singur patrimoniu; orice persoană are un patrimoniu), inalienabilitate, divizibilitate și constituie o universalitate juridică; patrimoniul îndeplinește trei funcții: constituie gajul general al creditorilor; explică și face posibilă subrogația reală cu titlu universal; face posibilă transmisiunea universală și cu titlu universal a drepturilor și obligațiilor.

Transmisiunea universală și cu titlu universal a patrimoniului constă în transmiterea de la o persoană la alta a unui patrimoniu în întregul său ori, după caz, a unei

cote părți sau fracții matematice dintr-un patrimoniu. Această transmisiune operează întotdeauna în cazul succesiunilor. Având în vedere că orice persoană are un patrimoniu, rezultă în mod obligatoriu că acesta poate fi transmis pe cale de succesiune. Practica notarială, atât în ceea ce privește pe notarii publici, cât și fostele notariate de stat, arată că doar în cazuri rarissime se eliberează certificate de moștenitor în care sunt trecute doar bunuri mobile. Acestea se eliberează de obicei în cazul în care defuncții erau titulari ai unor sume de bani depuse la diverse bănci comerciale, ai unor autovehicule și, mai recent, când erau titulari ai unor acțiuni sau certificate de acționar la diverse societăți comerciale. Aceste bunuri mobile sunt menționate întotdeauna în masa succesorală deoarece, în lipsa menționării lor, moștenitorii nu puteau dispune de ele.

În practică sunt foarte rare cazurile în care în masa succesorală înscrisă într-un certificat de moștenitor sunt trecute alte bunuri mobile cum ar fi: sume de bani aflate în casă în numerar, bijuterii, tablouri, haine de blană, mobilier, covoare, bunuri casnice (aragaz, frigider, butelii, televizor, aparatură electrocasnică etc.), efecte personale și haine, lenjerii etc. Acest lucru se datorează pe de o parte dorinței moștenitorilor care le preiau de a nu plăti sume mari de bani pentru dezbateră succesiunii și pe de altă parte cvasiinexistenței în practică a inventarului prevăzut de Art. 69, 70, 71 din Legea nr. 36/1995. Întrucât și bunuri din categoriile mai sus enumerate se aflau în patrimoniul defuncților la data decesului acestora, iar aceste bunuri nu erau enumerate în masa succesorală cuprinsă în certificatele de moștenitor, rezultă, logic, că aceste bunuri erau împărțite în mod direct între moștenitori prin bună înțelegere, aceștia dispunând de ele mai apoi așa cum doreau.

Întrucât în marea majoritate a cazurilor ce fac obiectul certificatelor de calitate de moștenitor solicitate în prezent de organele administrației centrale sau locale, ca dovadă a calității de moștenitor a celor ce solicită restituirea în natură sau prin echivalent a bunurilor imobile arătate în Legea nr. 10/2001, autorii (*de cujus*) nu au lăsat ca moștenire decât bunuri mobile de natura celor mai sus menționate, bunuri ce erau incluse în patrimoniul lui *de cujus* (așa cum este acesta definit de toate teoriile din doctrină), succesibilii acestuia nu au mai solicitat organelor în drept la acea perioadă dezbateră succesiunii și eliberarea unui certificat de moștenitor (eventual a unei sentințe de partaj succesoral), ci au acceptat succesiunea în mod tacit preluând bunurile ce alcătuiau masa succesorală și dispunând mai apoi de acestea așa cum a dorit fiecare (tot ca o acceptare tacită poate fi considerată și ceea ce în termeni populari se numește "darea de pomană" a bunurilor casnice și a hainelor defuncților, acest lucru echivalând cu preluarea acestor bunuri din patrimoniul defunctului urmată apoi de un act de dispoziție cu titlu gratuit - dar manual). Având în vedere cele mai sus arătate, în ceea ce privește existența și legătura indisolubilă dintre persoana lui *de cujus* și patrimoniul său, considerăm că declarația succesibililor sau a urmașilor acestora cum că s-a acceptat succesiunea lui *de cujus* în mod tacit prin preluare de bunuri este greu de combătut, întrucât credem că sunt aproape inexistente cazurile în care o persoană să aibă un patrimoniu care să nu conțină la capitolul "activ" măcar haine, încălțăminte, lenjerii, pături, ustensile de bucătărie etc. ca minim.

Ca urmare a celor expuse, considerăm că în cazul în care notificarea s-a depus după expirarea termenului de șase luni de la data repunerii în termen (prevăzută de Legea nr. 10/2001), nu este ilegal sau greșit a elibera un certificat de calitate de moștenitor în care să fie menționați ca având calitatea de moștenitori succesibili lui *de cujus* care au acceptat succesiunea în mod tacit, prin preluare de bunuri, în termenul prevăzut de art. 700 Cod civil, chiar dacă acești succesibili nu mai sunt în viață la data solicitării certificatului de calitate de moștenitor, declarația putând fi dată și de erezii acestor succesibili, prin bună înțelegere și fără a-și contesta unii altora atât în ceea ce privește persoana lor, cât și a autorilor lor, calitatea de moștenitor sau întinderea drepturilor ce li se cuvin. Această declarație va

produce efecte juridice, deoarece ea se referă la o acceptare care a avut loc în termenul prevăzut de art.700 Cod civil, și mai precis în termen de șase luni de la data deschiderii succesiunii, ea nefiind legată de repunerea în termen prevăzută la art.4 alin.3 din Legea nr. 10/2001.

2. Caracterul necontencios al procedurii notariale succesoriale. Procedura contencioasă și procedura necontencioasă. *Litigiul* este definit ca neînțelegerea sau conflictul ivit între două sau mai multe persoane cu privire la modul de realizare a conținutului - drepturi și obligații - unor rapoarte juridice¹. Natura sau specificul raporturilor juridice determină și natura litigiilor, cu toate consecințele ce decurg din aceasta: modul de alcătuire a completelor de judecată, competența acestora, procedura activității de soluționare, organizarea căilor de atac, executarea hotărârilor etc.

Litigiul civil este acea neînțelegere sau conflict ivit între subiectele raporturilor juridice civile cu privire la modul cum acestea își exercită drepturile și îndeplinesc obligațiile². La starea de litigiu civil se ajunge, de regulă, prin faptele persoanelor obligate care nu dau urmare pretențiilor pe care titularii de drepturi, în temeiul prerogativelor lor, le pot emite față de ele, ori împiedică de a săvârși, în legătură cu exercitarea drepturilor ce le aparțin, anumite acte sau fapte juridice. Potrivit principiului de drept "nemo esse iudex in sua causa potest" ("nimeni nu poate fi judecător în propria sa cauză"), orice litigiu civil trebuie să fie dedus spre a fi soluționat în fața organelor de jurisdicție competente.

Procedura contencioasă este alcătuită din totalitatea normelor procesuale după care sunt soluționate litigiile care se poartă între părți cu interese contrarii³. Procedura contencioasă prezintă următoarele caracteristici: se aplică numai dacă se afirmă existența unui conflict între două părți cu interese contrarii; implică de regulă dezbateri publice, orale și contradictorii în sala de judecată; în finalul judecății se urmărește actualizarea unor stări juridice anterioare prin constatarea, declararea sau stingerea unor drepturi subiective, împreună cu obligațiile lor corelative; hotărârea pronunțată, odată rămasă definitivă și irevocabilă, se bucură de autoritatea lucrului judecat, punând capăt litigiului.

Caracteristicile mai sus menționate îndeplinesc, prin contrariul lor, funcții de diferențiere, oferind criterii potrivit cărora, în linii mari, se poate distinge între cauzele contencioase și cele necontencioase. Determinarea lor nu este însă riguros exactă; sunt cazuri, în materie contencioasă, în care legea comprimă dezbaterile sau le suprimă cu totul (de exemplu, în cazul Ordonanței președiențiale) sau în care judecata poate fi reluată (de exemplu, în materie de pensie de întreținere). În cadrul procedurii contencioase, există și aspecte care, aparent, întrunesc caracteristicile procedurii necontencioase; astfel, toate măsurile pregătitoare luate în vederea judecării unei cauze, deși prezintă o remarcabilă asemănare cu procedura necontencioasă, sunt de esență acte contencioase, deoarece se iau la cererea uneia din părți (reclamantul) împotriva celeilalte părți (pârâtul).

Procedura necontencioasă este alcătuită din totalitatea normelor procesuale potrivit cărora instanțele judecătorești sau alte organe abilitate rezolvă cereri prin care nu se urmărește realizarea sau stabilirea unui drept sau interes potrivit față de o altă persoană⁴.

¹ Mircea N. Costin ș.a. - Dicționar de Drept Procesual Civil, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1983, p. 295

² Mircea N. Costin ș.a. - Dicționar de Drept Procesual Civil, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1983, p. 296

³ Mircea N. Costin ș.a. - Dicționar de Drept Procesual Civil, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1983, p. 398

⁴ Mircea N. Costin ș.a. - Dicționar de Drept Procesual Civil, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1983, p. 398

Ceea ce distinge procedura necontencioasă față de procedura contencioasă este faptul că cererea pe care partea interesată o adresează instanței sau altor organe abilitate, nu se îndreaptă împotriva unui adversar (persoană cu interese contrare) și nici nu invocă vreun conflict de interese.

Rolul instanțelor de judecată în rezolvarea procedurilor necontencioase a fost redus considerabil prin modificările aduse Codului de procedură civilă român, astfel încât cele mai multe din cererile care se rezolvau de instanțele judecătorești pe calea acestei proceduri, au fost trecute în competența altor organe. Astfel, întreaga procedură succesorală necontencioasă a fost dată în competența notarilor publici (și anterior apariției acestora, în competența fostelor notariate de stat); tot același organ are în prezent și competența de autentificare a înscrisurilor, legalizarea copiilor după înscrisuri, certificarea unor fapte, în cazurile prevăzute de lege, legalizarea semnăturilor de pe înscrisuri, a specimenelor de semnătură, precum și a sigiliilor, darea de dată certă înscrisurilor prezentate, acte de protest al cambiilor, al biletelor la ordin și cecurilor etc. În ceea ce privește cererile privind procedura necontencioasă de luare a unor măsuri privind ocrotirea persoanelor incapabile, acestea a fost trecute în competența organelor de autoritate tutelară.

În prezent, pe calea procedurii necontencioase, se rezolvă de către instanțele judecătorești următoarele: cererile pentru eliberarea unor copii de pe hotărârile judecătorești; cererea soțului care a plătit taxa de timbru de a i se restitui jumătate din cuantumul ei, în cazul în care a intervenit împăcarea între soți sau acțiunea de divorț a fost retrasă; cererile creditorului interesat pentru întocmirea tabloului de ordine al creditorilor în caz de concurs, efectuarea lucrărilor legate de publicitatea imobiliară ș.a. De regulă, cererile necontencioase sunt făcute în legătură cu o pricină în curs la o anumită instanță sau în legătură cu o pricină pe care instanța deja a soluționat-o; competența de rezolvare a acestor cereri necontencioase aparține tot instanței la care se află dosarul pricinii în curs de rezolvare sau deja rezolvată conform principiului de drept "accessorii sequitur principale". Procedurile necontencioase se soluționează de către instanțe prin pronunțarea unei încheieri, încheiere prin care se încuviințează sau se respinge cererea. Încheierile prin care se încuviințează cererile necontencioase sunt executorii de drept, dar sunt lipsite de puterea (autoritatea) lucrului judecat. Încheierile date în materie necontencioasă pot fi atacate cu recurs, atât de partea a cărei cerere a fost respinsă, cât și de oricare persoană interesată în cauză; recursul se redactează și se motivează primar, urmând a fi judecat, cu citarea părților, în Camera de Consiliu a judecătoriei.

3. Caracterul nelitigios al activității notariale. În doctrină, notariatul e definit, în cvasiunanimitate, ca fiind acel organ menit să autentifice actele juridice pentru a conferi acestora incontestabilitatea, să ateste fapte care au însemnătate juridică, precum și să îndeplinească alte atribuții juridice prevăzute de legi⁵. Sub aspectul caracterului juridic, activitatea notarială este o activitate de drept civil, menită să asigure exercițiul drepturilor persoanelor fizice și juridice prevăzute de legea civilă. Procedura cu care se desfășoară activitatea notarială, mai precis procedura notarială, este parte a procedurii civile și constituie o ramură specială a dreptului procesual civil.

Principala caracteristică a activității notariale este aceea că aceasta are un caracter nelitigios. Astfel, organele notariale îndeplinesc numeroase acte juridice, dar în nici un caz nu rezolvă probleme litigioase. În acest sens, cea mai bună dovadă este faptul că litigiile ce decurg din activitatea notarială sunt soluționate de instanțele judecătorești competente.

⁵ V.M. Ciobanu - *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, Ed. Național, București, 1997, vol. II, p. 631; A. Hilsenrad, D. Rizeanu, C. Zirra, *Notariatul de Stat*, Ed. Științifică, București, 1964, p. 10

Deci, notarul poate face orice împărțea succesoră sau a oricăror bunuri indivize dacă toate părțile sunt de acord; când notarul constată că moștenitorii sau coproprietarii nu se înțeleg, el trebuie să îndrume părțile respective să se adreseze instanței care va soluționa cauza pe cale de hotărâre judecătorească obligatorie pentru toate părțile. De asemenea, când părțile nu sunt mulțumite cu actul îndeplinit de notar, ele se pot adresa instanței solicitând anularea lui (art. 88 și art. 100 din Legea nr. 36/1995 și art 6 din Decretul nr. 377/14 oct. 1960). Ca un rezumat al celor mai sus expuse, ori de câte ori notarul constată în activitatea sa că părțile ce solicită încheierea unui act notarial nu se înțeleg, el nu poate efectua actul cerut de acestea, iar în anumite situații chiar trebuie să îndrume părțile să se adreseze instanței judecătorești competente (în situația în care notarul constată că moștenitorii își contestă unii altora calitatea sau nu se înțeleg cu privire la compunerea masei succesorale și la întinderea drepturilor ce li se cuvin).

Pe parcursul desfășurării activității notariale se nasc raporturi juridice speciale între notari (organele notariale) și persoanele care li se adresează, denumite "raporturi juridice notariale", în temeiul cărora se pot ridica anumite pretenții. Aceste raporturi prezintă similitudini cu raporturile juridice stabilite între instanțele judecătorești și părțile ce li se adresează în vederea soluționării unui litigiu, raporturi ce poartă denumirea de "raporturi procesuale civile" și în baza cărora instanța investită cu o cerere este obligată să o rezolve. Persoanele care se adresează notarilor în vederea întocmirii unui act pot pretinde de la aceștia să le îndeplinească actul notarial solicitat. Notarul public este obligat să îndeplinească actul notarial solicitat când acest act nu cuprinde clauze contrare legii și bunelor moravuri, neputând refuza serviciul solicitat decât pentru motive temeinice (art. 5, art. 51 și art. 56 din Legea nr. 36/1995). În cazul în care actul solicitat de părți este contrar legii și bunelor moravuri, notarul public va refuza întocmirea lui (art. 5 din Legea nr. 36/1995, art. 7 din Decretul nr. 377/14.10.1960). Dacă părțile stăruie în cerere, după ce li s-a atras atenția că actul solicitat este contrar legii sau bunelor moravuri, notarul va da o încheiere de respingere a îndeplinirii actului notarial, încheiere ce va cuprinde în plus și motivarea refuzului, calea de atac la judecătorie și termenul de exercitare a căii de atac (art. 51 din Legea nr. 36/1995 și art. 7 din Decretul nr. 377/14.10.1960). În cazul în care instanța, la care se atacă încheierea de respingere a îndeplinirii actului notarial, constată că această încheiere este neîntemeiată și judecătoria admite plângerea, notarul va da încheierea de autentificare a actului conform hotărârii judecătorești rămasă definitivă și irevocabilă și va menționa că actul produce efecte de la înregistrarea cererii de autentificare.

În schimb, notarul cărui i se solicită efectuarea unui act poate și chiar trebuie să pretindă părților să-i prezinte toate documentele necesare pentru efectuarea actului, iar dacă partea nu le prezintă, notarul este îndreptățit să refuze serviciul solicitat. Același refuz de îndeplinire a serviciului poate fi dat și în cazul în care documentația prezentată este incompletă și partea refuză să o completeze, sau în cazul în care notarul se află în imposibilitatea identificării părților sau când constată că părțile sunt lipsite de discernământ. De asemenea, îndeplinirea actului notarial poate fi respinsă și pentru neplata taxelor și a onorariului stabilit, precum și pentru solicitarea efectuării lucrărilor în afara orelor de program, cu excepția situației în care întocmirea actului notarial nu suferă amânare din motive obiective (art. 48, alin. 3 și art. 51, alin. 2, lit. a, b, c și d din Legea nr. 36/1995).

Notarii trebuie să-și exercite activitatea cu o deosebită grijă și precauție pentru a nu cauza prejudicii părților care li se adresează pentru dresarea actelor; în temeiul raporturilor juridice notariale putând fi angajată chiar răspunderea civilă a notarului public, acesta putând fi obligat chiar la plata unor despăgubiri, în condițiile legii civile, atunci când din vina lor, prin încălcarea obligațiilor sale profesionale, s-a cauzat un prejudiciu părții (art. 38

din Legea nr. 36/1995). Totuși, trebuie avut în vedere că în raportul obligațional ce apare între notar și părțile ce-i solicită îndeplinirea actului notarial, notarului îi revine o obligație "de prudență și diligență", ceea ce înseamnă că obligația notarului nu constă în îndatorirea precizată de la început de a se atinge un anumit rezultat determinat, ci în îndatorirea sa de a depune toată diligența necesară pentru ca rezultatul dorit să se realizeze.

Uneori, pot apărea unele confuzii în ceea ce privește caracterul nelitigios al activității notariale. Aceste confuzii sunt generate de faptul că între actele ce pot fi autentificate de către notar se află și tranzacția. Tranzacția, după cum este definită de doctrină, este acel contract prin care părțile termină un proces început sau preîntâmpină un proces ce se poate naște (art. 1704 Cod civil). Prin tranzacție, părțile aflate în litigiu fac concesii reciproce, concesii ce constau fie în renunțări reciproce la pretenții, fie în prestații noi, săvârșite ori promise de o parte în schimbul renunțării de către cealaltă parte la dreptul care este litigios sau îndoielnic⁶. În ceea ce privește tranzacția judiciară, adică învoiala părților realizată în cursul judecății și în fața instanței, doctrina menționează că hotărârea de expedient prin care se soluționează cauza are "funcția de a autentifica această învoială"⁷. De altfel, hotărârea de expedient este definită ca acea varietate de hotărâre prin care instanța, fără să judece procesul, ia act numai de tranzacția încheiată între părți pentru stingerea procesului, prin rezolvarea litigiului; deci, spre deosebire de hotărârile judecătorești care sunt întemeiate pe rezultatul dezbaterilor și al încadrării faptelor stabilite în normele de drept, hotărârile de expedient fie au ca substrat mai degrabă o simulație de conflict, părțile recurgând la justiție, cu toate că între ele a intervenit un acord, fie se produc într-un moment în care părțile, pe parcursul procesului, au ajuns la un acord pe care îl prezintă instanței⁸. Cu toate că, așa cum am arătat mai sus, hotărârea de expedient are funcția de a autentifica învoiala dintre părți, instanța nejudecând și neadăugând nimic la efectele contractului de tranzacție, nimeni și nimic nu împiedică părțile ce doresc să încheie o tranzacție în formă autentică să se prezinte în fața unui notar public pentru a fi dresată de acesta, deși hotărârea de expedient pronunțată de instanță suplinește cu prisosință forma notarială.

4. Caracterul necontencios al procedurii succesorală notariale. Procedura succesorală este acel ansamblu de reguli cu caracter complex, îndeplinite fie de către organele notariale, fie de către instanțele judecătorești, potrivit cărora se stabilește compunerea masei succesorală, numărul și calitatea moștenitorilor, întinderea drepturilor acestora, se întocmește actul de împărțeață a moștenirii și se eliberează certificatul de moștenitor⁹.

Până la intrarea în vigoare a Decretului nr. 40 din 22 ianuarie 1953, privitor la procedura succesorală notarială, competența de a rezolva cauzele succesorală revenea în mod exclusiv instanțelor judecătorești¹⁰. Începând de la această dată, competența revine și fostelor notariate de stat (Art. 4, lit. 1 din Decretul nr. 377 din 14 oct. 1960 pentru organizarea și funcționarea Notariatului de Stat). Prin apariția normelor de lege mai sus enunțate, s-a creat un dualism, însă numai aparent, în ceea ce privește soluționarea cauzelor succesorală. Acest lucru rezultă din faptul că incidența activității judecătorești în materie succesorală diferă de cea a fostelor notariate de stat sau a birourilor notarilor publici.

⁶ Francisc Deak - Tratat de drept civil - contracte speciale, Ed. Actami, București, 1998, p. 474

⁷ Valeriu Stoica și Flavius Baias - R.R.D. nr. 1/1987, p. 17

⁸ Grațian Porumb - Codul de procedură civilă comentat și adnotat, Ed. Științifică, București, 1960, vol. I, p. 535

⁹ Mircea N. Costin ș.a. - Dicționar de Drept Procesual Civil, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1983, p. 400

¹⁰ A. Hilsenrad, D. Rizeanu, C. Zirra, Notariatul de Stat, Ed. Științifică, București, 1964, p. 182

Astfel, prin Decretul nr. 40/1953, iar mai apoi, prin Legea nr. 36/1995, legiuitorul a dorit să se instituie o procedură specială simplă și rapidă pentru rezolvarea cauzelor succesoriale în cazurile în care moștenitorii sunt cu toții de acord cu privire la numărul și calitatea lor, la compunerea masei succesoriale, precum și asupra întinderii drepturilor ce li se cuvin. De asemenea, prin procedura succesorală notarială li se oferă moștenitorilor o dovadă pentru valorificarea intereselor lor legitime ce decurg din calitatea de moștenitori. În plus de cele arătate mai sus, s-a dorit și s-a realizat și o descongestionare a instanțelor de judecată de cercetarea unor cauze care, neavând o natură contencioasă, contribuiau în mod inutil la aglomerarea lucrărilor instanțelor judecătorești¹¹. Atunci când, din contră, moștenitorii nu cad de acord, contestându-și unii altora, de pildă, calitatea, ori când nu se înțeleg asupra compunerii masei succesoriale sau asupra modului de împărțire a acesteia, soluționarea cauzei, care în acest caz este litigioasă, va fi de competența instanțelor judecătorești care vor judeca respectiva cauză după prevederile Codului de procedură civilă. De altfel, trebuie remarcat că, din Capitolul VII al Codului de procedură civilă român: "Proceduri relative la deschiderea unei succesiuni" au fost abrogate prin Decretul nr. 40/1953, Art. 620-642, articole care se refereau la procedura succesorală necontencioasă.

Prin urmare, *procedura succesorală notarială* este, așa cum arată doctrina, o *procedură cu caracter facultativ și necontencios*¹²; instanțele judecătorești rezolvă cauzele succesoriale contencioase, soluționând neînțelegerile dintre moștenitori și hotărând cu putere de lucru judecat, iar notarii publici (fostele notariate de stat) au competența de a instrumenta și soluționa cauzele numai în măsura în care procedura succesorală are la bază acordul unanim al moștenitorilor, în acest caz notarii limitându-se la a lua act de voința concordantă moștenitorilor și la a consacra drepturile lor potrivit cu prevederile legii¹³.

5. Procedura succesorală notarială este facultativă pentru moștenitori. În ceea ce privește caracterul facultativ pentru moștenitori al procedurii succesoriale notariale, trebuie reținut că aceștia nu sunt obligați să recurgă la procedura prevăzută de Decretul nr. 40/1953 sau Legea nr. 36/1995 pentru a-și valorifica drepturile pe care le-au dobândit în urma deschiderii succesiunii. Deschiderea succesiunii și deschiderea procedurii succesoriale sunt două noțiuni complet distincte. Deschiderea succesiunii este provocată numai de faptul juridic al decesului unei persoane sau, în mod excepțional, de pronunțarea unei hotărâri judecătorești declarativă de moarte, care se sprijină tot pe prezumția morții. Acest lucru este impus de prevederile Art. 651 Cod civil care arată că "succesiunile se deschid prin moarte". Calitatea de moștenitor, dobândită în virtutea legii, sau aceea de legatar, atribuită prin voința testatorului, se menține și se consolidează numai printr-un act de acceptare a succesiunii, care trebuie făcută în termenul de șase luni de zile de la data deschiderii succesiunii (adică de la data morții aceluia despre a cărui moștenire este vorba), termen ce este prevăzut în textul art. 700 Cod civil: "Dreptul de a accepta succesiunea se prescrie printr-un termen de șase luni socotit de la deschiderea succesiunii. În cazul când moștenitorul a fost împiedicat de a se folosi de dreptul său, din motive de forță majoră, instanța judecătorească, la cererea moștenitorului, poate prelungi termenul cu cel mult șase luni de la data când a luat sfârșit împiedicarea". Depășirea termenului legal de șase luni

¹¹ V. Christodulo, P.C. Vlachide - Probleme de drept privitoare la caracterul procedurii succesoriale notariale și la natura juridică a certificatului de moștenitor - revista Legalitatea populară nr. 2/1959, p. 40-41

¹² V. Christodulo, P.C. Vlachide - Probleme de drept privitoare la caracterul procedurii succesoriale notariale și la natura juridică a certificatului de moștenitor - revista Legalitatea populară nr. 2/1959, p. 41

¹³ A. Hilsenrad, D. Rizeanu, C. Zirra, Notariatul de Stat, Ed. Științifică, București, 1964, p. 183

duce la prescrierea facultății succesibililor de a accepta moștenirea. Acest termen este un termen de prescripție extintivă, care nu a fost modificat prin Decretul nr. 167/1958 care este ultima reglementare în ceea ce privește materia prescripției extintive.

Pentru cazurile de împiedicare, rezultate dintr-un caz de forță majoră, a moștenitorilor de a accepta moștenirea în termenul prevăzut de lege, Art. 700, alin. 2 Cod civil lasă instanțelor judecătorești posibilitatea de a repune pe cei interesați în termen de a accepta succesiunea, prin prelungirea acestui termen cu cel mult șase luni de la data când a luat sfârșit împiedicarea, sub condiția efectuării probei cazului de forță majoră. Calitatea de moștenitor, fie legal, fie testamentar, se consolidează prin acceptarea moștenirii din partea celui chemat la succesiune; această acceptare constă într-o manifestare de voință, făcută de moștenitor, în sensul de a fixa asupra lui calitatea ce i-a fost conferită fie de lege, fie de voința testatorului. Acceptarea poate fi expresă, adică exprimată în mod formal, sau tacită, rezultând în mod implicit din efectuarea unui act juridic a cărui săvârșire nu se poate înțelege fără existența calității de moștenitor (de exemplu, vânzarea unor bunuri succesoriale). Acceptarea tacită nu este mai puțin categorică decât cea expresă, însă trebuie întotdeauna observată intenția cu care moștenitorul a făcut respectivele acte de acceptare; unele acte juridice pot avea un caracter de conservare a bunurilor aflate în moștenire (de exemplu, vânzarea unor lucruri supuse stricăciunii sau pieirii), caz în care nu este implicată intenția celui care are chemare la moștenire de a se comporta față de aceste bunuri ca un adevărat proprietar, deci ca un moștenitor acceptant. Săvârșirea actelor de administrare asupra patrimoniului succesoral pot fi făcute, de altfel, de o persoană, fără a avea intenția de a se manifesta ca succesori, în multe cazuri, aceste acte fiind făcute nu în numele propriu al acelei persoane, ci în numele și pe seama celorlalți moștenitori, fie în calitate de mandatar al acestora, fie ca gestor al afacerii lor¹⁴.

Dacă un moștenitor acceptă succesiunea, în mod expres sau tacit, în interiorul termenului legal de șase luni, dreptul său succesoral este consolidat și, teoretic, nu are nevoie de îndeplinirea niciunei proceduri care să-i consfințească această calitate. Deschiderea procedurii succesoriale este o chestiune cu totul distinctă de aceea a deschiderii succesiunii; procedura succesorală notarială este, așa cum am mai arătat, o modalitate practică de constatare oficială a dobândirii calității de moștenitor pentru persoanele care, urmare deschiderii succesiunii, au fost investite cu dreptul de a-l moșteni pe defunct. Acceptarea succesiunii se produce, în general, independent de sesizarea notarului, cu cererea de deschidere a procedurii succesoriale; singura condiție care este cerută pentru acceptare, fie expresă, fie tacită, este aceea ca ea să fi avut loc în interiorul termenului legal de acceptare și să fie neîndoielnică.

Îndeplinirea procedurii notariale de deschidere a succesiunii nu constituie o condiție a acceptării moștenirii, ci numai un mod de constatare oficială a acestei acceptări din partea succesibililor, constatare de care moștenitorii se pot dispensa, dacă sunt în măsură să-și valorifice drepturile sau să-și dovedească titlul de succesori prin alte mijloace (de exemplu, în cazul unei petiții de ereditate, reclamantului nu i se poate opune lipsa certificatului de moștenitor, dacă acesta, pe lângă doada calității de succesori, face și proba acceptării moștenirii în termenul legal de opțiune succesorală¹⁵. Întrucât acceptarea moștenirii se poate face numai în termenul legal prevăzut de Art. 700 Cod civil, investirea notarului cu

¹⁴ V. Christodulo, P.C. Vlăchide - Probleme de drept privitoare la caracterul procedurii succesoriale notariale și la natura juridică a certificatului de moștenitor - revista Legalitatea populară nr. 2/1959, p. 42

¹⁵ V. Christodulo, P.C. Vlăchide - Probleme de drept privitoare la caracterul procedurii succesoriale notariale și la natura juridică a certificatului de moștenitor - revista Legalitatea populară nr. 2/1959, p. 42

cererea de soluționare a procedurii succesorală se poate realiza oricând, chiar după expirarea termenului legal de șase luni. Cererea de deschidere a procedurii succesorală constituie o dovadă categorică a acceptării moștenirii; nedepunerea unei cereri de deschidere a succesiunii nu reprezintă însă dovada situației contrare, adică neacceptarea succesiunii sau prescripția dreptului de a accepta moștenirea. Acest lucru este posibil deoarece, conform Art. 689 Cod civil, acceptarea poate fi făcută în mod expres sau tacit (deci, și prin alte moduri decât acela al deschiderii procedurii succesorală notariale), singura condiție ce se pune fiind ca acceptarea să se producă în termenul legal.

6. Procedura succesorală notarială este necontencioasă. Din cele arătate în partea de început a acestui subcapitol, se reiterează caracterul aparent al paralelismului între procedura succesorală notarială și procedura succesorală contencioasă, separarea între acestea făcându-se prin delimitarea competențelor materiale, așa cum s-a arătat mai sus. O dată delimitată competența materială în materie succesorală a notarilor de aceea a instanțelor judecătorești în aceeași materie, o altă problemă care se ridică ar fi dacă competența materială a notarilor și a instanțelor de judecată este exclusivă. Reformulând cele de mai sus, se poate pune întrebarea dacă în cazul procedurii succesorală necontencioase moștenitorii nu s-ar putea adresa spre soluționare și instanțelor judecătorești și viceversa, dacă în cazul procedurii succesorală contencioase moștenitorii nu s-ar putea adresa spre soluționare și notarilor publici. Principiul impus în materia procedurii succesorală este acela al delimitării și separației complete a competenței materiale a notarilor de cea a instanțelor judecătorești. Procedura succesorală contencioasă este de competența materială exclusivă a instanțelor judecătorești, iar procedura succesorală necontencioasă este de competența materială exclusivă a notarilor¹⁶. Acest principiu este subliniat de altfel și prin dispozițiile Art. 28 din Decretul nr. 40/1953, care prevede următoarele: "Dezbaterile succesorală, care se găsesc în fața instanțelor judecătorești pe baza Legii nr. 478 din 01 oct. 1938, a Legii nr. 543 din 11 iunie 1946 și a Decretului nr. 109 din 23 iunie 1948, vor fi trimise din oficiul Notariatului de Stat competent, potrivit decretului de față". Deci, așa cum rezultă din textul de lege mai sus enunțat, însuși legiuitorul a considerat că, în urma trecerii cauzelor succesorală necontencioase în competența materială a notariatelor de stat, competența materială a instanțelor judecătorești de a soluționa atare cauze a încetat. Dualitatea de competență nu trebuie interpretată niciodată ca o confuzie de competențe, fiecare dintre cele două organe - notariale și judecătorești - având atribuții specifice și care nu se pot substitui reciproc. În cazul în care vreunul dintre moștenitori nu realizează în mod corect în competența materială a cărui organ cade rezolvarea cauzei succesorală în care este parte, orice persoană interesată, dar și parchetele pot cere să se constate nulitatea actelor îndeplinite de instanță, în cazul procedurilor succesorală necontencioase, sau a celor îndeplinite de către notari, în cazul procedurilor succesorală contencioase¹⁷.

O altă problemă ridicată de dubla competență de rezolvare a cauzelor succesorală - cele contencioase de către instanță și cele necontencioase de către notari - este aceea a raportului dintre competența materială a celor două organe, mai precis a caracterului competenței lor. Astfel, chiar și după intrarea în vigoare a Decretului nr. 40/1953 privitor la procedura succesorală notarială, instanțele judecătorești și-au păstrat calitatea de organe investite cu competența generală de rezolvare a cauzelor succesorală, această competență nefiind micșorată decât în măsura în care Decretul 40/1953 a dat în mod expres rezolvarea

¹⁶ A. Hilsenrad, D. Rizeanu, C. Zirra, Notariatul de Stat, Ed. Științifică, București, 1964, p. 183

¹⁷ A. Hilsenrad, D. Rizeanu, C. Zirra, Notariatul de Stat, Ed. Științifică, București, 1964, p. 184

anumitor cauze succesoriale în competența fostelor notariate de stat. Deci, în raport de competența cu caracter general a instanțelor, competența materială a notarilor are un caracter special, limitat la situații strict determinate prin legi speciale (Legea nr. 36/1995, Decretul nr. 40/1953). În consecință, în cazul în care moștenitorii s-au adresat instanței judecătorești pentru rezolvarea cauzei lor succesoriale, care era inițial contencioasă, iar mai apoi, prin căderea lor de acord, aceasta a devenit necontencioasă, instanța, datorită caracterului general al competenței sale materiale, nu se dezinvestește de acea cauză în favoarea notarilor, ci ia ea însăși act de învoială intervenită între moștenitori, pronunțând o hotărâre de expedient, în conformitate cu prevederile Art. 271 Cod procedură civilă. Deși din cele arătate mai sus ar rezulta delimitarea competenței materiale a instanțelor judecătorești de cea a notarilor în funcție de caracterul contencios sau necontencios al procedurii succesoriale, în practică însă separarea sferelor de activitate ale instanțelor și notarilor nu este întotdeauna facilă. Dificultatea unei delimitări stricte rezultă în general din aceea că, chiar dacă prin natura ei - contencioasă sau necontencioasă - procedura succesorală este de competența materială a instanțelor judecătorești sau a notarilor, există totuși anumite operațiuni în cadrul procedurii succesoriale ce sunt în atributul exclusiv fie al instanțelor judecătorești, fie al notarilor. Astfel, chiar dacă procedura succesorală este necontencioasă și, deci, în competența materială a notarilor (existând un acord unanim al moștenitorilor în ceea ce privește numărul și calitatea lor, compunerea masei succesoriale și întinderea drepturilor ce li se cuvin), vor rămâne chiar în cadrul acestei proceduri necontencioase în competența exclusivă a instanțelor următoarele operațiuni: cererile de anulare a declarației de acceptare a succesiunii sau de renunțare la succesiune, cereri de anulare bazate pe vicii de consimțământ; declarația de acceptare a succesiunii (pură și simplă sau sub beneficiu de inventar), deși irevocabilă, poate fi atacată, dar numai la instanțele judecătorești, deoarece consimțământul autorului ei a fost viciat de eroare, violență sau dol; la fel este și pentru declarația de renunțare la succesiune. Nulitatea ce derivă din viciile de consimțământ este o nulitate relativă și, deci, nu va putea fi invocată de moștenitorul al cărui consimțământ a fost viciat¹⁸; cererile de rectificare a înscrierilor din actele de stare civilă folosite ca dovezi în stabilirea vocației succesoriale (a legăturii de rudenie); în cazul în care, de exemplu, în certificatul de naștere al unui succesibil e cuprinsă o mențiune eronată cu privire la numele părintelui a cărui succesiune se dezbate, va fi necesară rectificarea actului prin intermediul instanței judecătorești, așa cum, de altfel, este prevăzut și în Art. 10 din Decretul nr. 278/1960; cererile prin care se urmărește schimbarea statutului civil al unei persoane în scopul de a-i conferi dreptul de a veni la o succesiune; în acest caz se află, de exemplu, o persoană care, deși nerecunoscută de defunct, în formele prevăzute de lege, pretinde calitatea de copil din afara căsătoriei; în acest caz, chiar dacă ceilalți copii sau succesibili ai defunctului ar recunoaște această situație și ar fi de acord a i se recunoaște acelei persoane vocația succesorală, competența de rezolvare revine exclusiv instanțelor judecătorești¹⁹; cererile de constatare a simulației unor acte juridice încheiate de defunct în cursul vieții, cereri invocate în cursul procedurii succesoriale; de exemplu, copilul defunctului, acceptant sub orice formă al succesiunii, poate pretinde în cadrul procedurii succesoriale notariale că un act de vânzare-cumpărare invocat de către un alt moștenitor, act prin care defunctul i-ar fi vândut în timpul vieții un anumit bun, este simulat, în sensul în care actul de vânzare-cumpărare mai sus amintit ar ascunde în realitate o donație. Chiar dacă beneficiarul actului de vânzare-cumpărare ar recunoaște acest lucru și toți moștenitorii ar fi de acord să înlăture consecințele actului simulat (aparent), notarul nu ar putea schimba

¹⁸ A. Hilsenrad, D. Rizeanu, C. Zirra, *Notariatul de Stat*, Ed. Științifică, București, 1964, p. 185

¹⁹ A. Hilsenrad, D. Rizeanu, C. Zirra, *Notariatul de Stat*, Ed. Științifică, București, 1964, p. 186

natura și efectele actului dreptul de a constata simulația aparținând în exclusivitate instanțelor judecătorești²⁰;

În situațiile introducerii unor astfel de cereri, ca și în alte situații similare, fiind vorba de chestiuni litigioase legate de stabilirea calității de moștenitor sau a masei succesoriale, notarul este obligat să îndrume părțile pentru rezolvarea acestor cereri (nu și a procedurii succesoriale în ansamblu, care este necontencioasă) la instanța competentă, iar până la obținerea unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile să dispună suspendarea procedurii succesoriale. Aceleași dificultăți se întâmpină la delimitarea competenței materiale a instanțelor judecătorești de aceea a notarilor în materie succesorală și în situația inversă celei arătate mai sus, adică atunci când, datorită neînțelegerilor dintre moștenitori, procedura succesorală va fi una contencioasă, rezolvarea ei fiind în competența instanțelor judecătorești. În acest caz, în competența notarilor vor putea fi următoarele operații: inventarierea bunurilor succesoriale și luarea unor eventuale măsuri de conservare a acestora (art.70, 71, 72 din Legea nr. 36/1995 și art.3 alin.2 din Decretul lege 40/1953); procedura constatării stării materiale a testamentelor holografe (art.9 din Decretul 40/1953, art.75 din Legea nr. 35/1996); primirea și înregistrarea declarațiilor de acceptare a succesiunii sub beneficiul de inventar (art.2 din Decretul 40/1953 și art.76 alin. ultim din Legea 36/1995).

În competența fostelor Notariate de Stat mai intrau în cazul procedurilor succesoriale contencioase și: taxarea succesiunilor (art.20 din HCM nr. 911/1955 referitoare la tariful taxelor de timbru prevede dreptul exclusiv al fostelor Notariate de Stat de a stabili taxele de timbru datorate pentru dezbateră succesiunii și eliberarea certificatului de moștenitor, iar în cazul în care acestea sunt contencioase, taxarea succesiunii se va face cu ocazia eliberării la cerere, pe baza hotărârii judecătorești rămasă definitivă, a certificatului de moștenitor); eliberarea certificatului de moștenitor - care era de competența exclusivă a fostului Notariat de Stat, chiar în cazul în care, ca urmare a îndrumării moștenitorilor la proces sau a sesizării directe a instanței de către aceștia, s-a pronunțat o hotărâre definitivă de partaj (art.20 din Decretul 40/1953). Delimitarea exactă a competenței instanțelor de cea a notarilor este îngreunată, de asemenea, de faptul că între moștenitorii care inițial se înțelegeau și s-au adresat notarului pentru dezbateră succesiunii au apărut ulterior neînțelegeri, sau atunci când moștenitorii inițial aflați în litigiu s-au adresat instanței, dar în cursul procesului ei s-au împăcat. În primul caz, ca urmare a neînțelegerilor intervenite între moștenitori, procedura succesorală a devenit din necontencioasă contencioasă, competența notarilor în acest caz încetând, iar părțile vor fi îndrumate la proces. În cel de-al doilea caz, instanțele judecătorești, având o competență materială cu caracter general, vor reține cauza și, luând act de înțelegerea intervenită între moștenitori, vor da o hotărâre de expedient care va cuprinde în dispozitiv înțelegerea acestora. De asemenea, procedura succesorală notarială se mai poate deschide (sau redeschide) potrivit legii și în următoarele cazuri: după soluționarea de către instanță a litigiului dintre moștenitori (numai în cazul în care fostul Notariat de Stat, constatând conflictul părților, le îndrumă pe acestea la proces, iar instanța, după soluționarea neînțelegerii ivite între moștenitori, obligă notariatul să emită un certificat în sensul hotărârii judecătorești rămasă definitivă, soluție ce este impusă prin combinarea dispozițiilor Art. 15 și Art. 19 din Decretul nr. 40/1953; dacă moștenitorii, înțelegându-se între ei, renunță la acțiune și sunt de acord să ceară eliberarea certificatului de moștenitor. Deși doctrina consideră, în general, că procedura succesorală notarială se rezumă doar la constatarea recunoașterilor reciproce făcute de succesibili asupra calităților respective de moștenitori și a întinderii drepturilor convenite din succesiune, trebuie remarcat, totuși, că în cazul acestor proceduri notarul are un rol activ, lui revenindu-i

²⁰ A. Hilsenrad, D. Rizeanu, C. Zirra, Notariatul de Stat, Ed. Științifică, București, 1964, p. 186

Drept privat

sarcina de a observa stricta aplicare a legilor ce reglementează dreptul la moștenire, verificând în acest scop justa distribuire a drepturilor ce revin fiecărui moștenitor sau legatar. Notarul are, de asemenea, îndatorirea de a atrage atenția părților asupra tuturor aspectelor de drept și de fapt pe care le implică respectiva speță, cerându-le să-și formuleze obiecțiile lor. Notarul mai are obligația de a verifica în cazul succesiunilor testamentare dacă testamentele depuse de legatar îndeplinesc toate condițiile legale pentru a fi valabile. Tot în sarcina notarului cade și verificarea faptului dacă moștenirea a fost acceptată în termenul legal²¹.

²¹ V. Christodulo, P.C. Vlachide, Probleme de drept privitoare la caracterul procedurii succesoriale notariale și la natura juridică a certificatului de moștenitor - revista Legalitatea populară nr. 2/1959, p. 43